

Monumentnummer*: 520237

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 16 oktober 2001
Kadaster deel/nr 82810/45

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Haarzuilens Utrecht Utrecht

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Vleuten D 1142

Omschrijving**

Inleiding

CAFÉ-RAADHUIS uit 1898, gelegen aan de westzijde van de Brink, naar ontwerp van architect J van Straaten in overleg met architect J. Cuypers. Het is het grootste gebouw aan de Brink, opgetrokken in een historiserende stijl met invloeden van neorenaissance en chaletstijl.

Vanwege de aanleg van de tuinen rond het vanaf 1892 herbouwde kasteel De Haar, in opdracht van Etiënne, baron van Zuylen van Nijvelt van de Haar, werd het oude dorp Haarzuilens afgebroken en verplaatst. De bebouwing werd gerealiseerd naar ontwerpen van Jos Cuypers en zijn collega's J. van Straaten en Jac. van Gils. De nieuw ontworpen huisjes werden gebouwd rond een centrale brink en bijna alle opgetrokken in eenzelfde Oud Hollandse stijl.

Ter vervanging van de achttiende eeuwse krukhuisboerderij, die in het oude dorp Haarzuilens fungeerde als herberg en raadhuis, werden een drietal ontwerpen gemaakt, waarvan de laatste, meest sobere, is uitgevoerd.

Het eerste ontwerp voor een herberg annex raadhuis stamt van Jos Cuypers, die belast was met de dagelijkse leiding van de herbouw van De Haar. Het plan is gedateerd november 1895 en heeft als belangrijkste kenmerken een centrale toren, een arcade en een trapgevel. Een variant op dit ontwerp toont een gevel in chaletstijl.

In het tweede plan is de toren verdwenen, maar blijft de chaletstijl, evenals de arcade, gehandhaafd. K.P.C. de Bazel, dan werkzaam bij Cuypers, werkt de tekeningen uit.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het derde ontwerp is eenvoudiger van opzet. Het is in eclectische stijl ontworpen, vermoedelijk door J. van Straaten op basis van de ontwerpen van Jos Cuypers. Dit plan wordt uiteindelijk uitgevoerd. De eerste steen wordt gelegd op 17 augustus 1897, en bevat de tekst: 'In memr. mea dinpc dom. A.D. MDCCCXCVII die XVII Aug Helin Baro de Zuylen de Nyevelt de Haar penogts Stephani Baronis de Zuylen de Nyevelt de Haar et Helenae Baronissae de Rotschild preste patre posuit.' In 1898 is het gebouw gereed. In 1954 wordt Haarzuilens samengevoegd tot de gemeente Vleuten-De Meern. Het gebouw is in de jaren 1980 ter linker zijde uitgebreid met een vleugel. Deze uitbreiding is van ondergeschikt belang.

Omschrijving

Het met de nokrichting van de hoofdmassa evenwijdig aan de Brink gelegen café-raadhuis is op een nagenoeg rechthoekige plattegrond opgetrokken in rode baksteen en telt twee bouwlagen met kelder onder een samengestelde kap, gedekt met rode en gesmoorde Hollandse pannen, deels met decoratieve patronen waarin onder andere het wapen van de familie Van Zuylen van Nijevelt. De meeste (gekoppelde) vensters al dan niet als kruiskozijn uitgevoerd, hebben meerruits ramen met glas-in-lood bovenlichten onder getoogde strekken. Paneeldeuren en luiken zijn rood-wit geschilderd, begane gronds alle voorzien van luiken. In het dak komen aan de voorzijde drie en aan de achterzijde twee platgedekte dakkapellen voor en een driehoekig dakraam. De goten rusten op bewerkte schoren.

In de gevel aan de Brinkzijde (oost) is in het midden van de hoofdbouwmassa een risalerend bouwdeel van twee bouwlagen onder zadeldak geplaatst. De gevel bevat twee gekoppelde zesruits ramen onder een bovenlicht en voorzien van luiken in de eerste bouwlaag en op de verdieping een groot door een kalf gedeeld vijflichtsvenster met gemetselde montants. De bovenste vijf ruiten zijn getoogde afgesloten. De topgevel is afgewerkt met verticale houten delen en beschilderd met wapens. In de linker zijgevel van het risaliet is onder een luifel de entree naar het café gelegen, met in de rechter zijgevel als tegenhanger, een kloosterkozijn. Het éénlaags geveldeel links van het risaliet bevat vijf gekoppelde vierruits ramen, waarvan een stel geplaatst in het vooruitspringende deel waarop haaks de ingang. Rechts van het risaliet is een zelfde type raam aanwezig. Op de rechterhoek van de risaliet is de eerste steen ingemetseld. De rechter zijgevel bestaat uit een topgevel en een bouwdeel onder lagere kap rechts. Tegen de zijgevel is een bakstenen trap gezet naar de eerste bouwlaag, waar zich in een portiek onder een afdak de entree naar de raadzaal bevindt. Ernaast is een venster met luik gezet. De gevel heeft een deels uitgebouwde schoorsteen en een houten topgevel met luik. In de eerste bouwlaag zijn onder de trap twee arrestantencellen. Het rechter geveldeel is blind.

De achtergevel bevat links een tweetal hoger geplaatste vensters en rechts twee iets grotere vensters.

Het interieur heeft beneden een deels oorspronkelijke en op de verdieping een geheel oorspronkelijke indeling. De begane grond bestaat uit de voormalige biljartzaal, het cafégedeelte (links) met rode en zwarte plavuizen en een onderkelderde opkamer (chambre d'amis). De tweede bouwlaag bevat de raadzaal annex burgemeesterskamer.

In genoemde vertrekken zijn balkenplafonds, betimmeringen, schouwen en tegelwanden aangebracht. In de raadzaal komt een houten tongewelf met beschilderde balkenconstructie en smeedijzeren kroonluchters. In de linkerhoek bevindt zich een zandstenen schouw met één bewerkt kapiteel.

De kamer naast de raadzaal heeft een houten betimmering.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het pand is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als typologisch voorbeeld van een gecombineerd café-raadhuis uit 1898 met een in in- en exterieur overwegend historiserende/neo-renaissance stijl, voorzien van de chaletstijl afgeleide motieven. Voorts van belang als reminiscentie van zijn voorganger in het dorp Oud-Haarzuilens. Daarnaast valt het pand op als enige door twee bouwlagen gekenmerkte en meest prominent gelegen gebouw in het dorp. Van cultuurhistorische waarde als onderdeel binnen de ontstaansgeschiedenis van het dorp Haarzuilens, welke is verbonden met de herbouw van het kasteel De Haar en de daaruit volgende, een voor Nederland unieke situatie, de verplaatsing van het dorp. Tevens is het van ensemblewaarde in relatie tot de overige panden aan de brink waarvan de meeste in eenzelfde bouwstijl zijn uitgevoerd met veelal dezelfde adellijke wapenkleuren, onder meer in de luiken.

Hoofdcategorie

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Horeca

Bestuursgebouw en onderd

Functie

Café

Gemeentehuis